

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

תביעת זכויות שכר של מזכירה רפואית

תיק ממונות מס' 2434-עח

(מחד' ב אייר)

צד א': נב' א', ע"י ב"כ עו"ד אלי אלקלעי

צד ב': ד"ר ב'

נושא הדיון

א' עבדה כמזכירה אצל ד"ר ב' רופא אלטרנטיבי, לפי שכר של 30 ש"ח לשעה במשך כמה שנים, עד שעזבה את העבודה מרצונה. בידה תלושי שכר שקבלה מיועץ המס של ד"ר ב' ולפיהם היא טוענת שהמעביד לא שילם לה את דמי ההבראה בשיעור שהחוק מחייב, וכן לא הפריש לה לקרן פיצויים. היא טוענת שמלבד הכסף שהיה מניע לה בשנות עבודתה, נגרם לה הפסד בעתיד כששנים אלו לא ייחשבו לה לחשבון הוותק בקרן הפיצויים.

ד"ר ב' משיב שכשהגדיל את שכרה ל-30 ש"ח לשעה (קודם לכן שולם לה 28 ש"ח לשעה) אמר לה שבכך הוא נעשה חייב בהפרשה לקרן פנסיה, והוא לא רוצה להתחייב בזה, ואם תעמוד על כך הוא יוריד לה בחזרה ל-28 ש"ח ולא יהיה חייב בקרן פיצויים. גב' א' לא השיבה לו והוא הבין מכך שהיא מסכימה שלא לתבוע את קרן הפיצויים. רק כעבור שנתיים תבעה אותו על זה במכתב מהעו"ד שלה. גם בכל אותם שנתיים ששילם לה 30 ש"ח ולא תבעה את קרן הפיצויים, הבין שהגב' ב' מוותרת על קרן הפיצויים כפי ששתקה אז, ולכן אינו חייב לה. בענין ההבראה הוא טוען ששילם לה כמה פעמים (א' משיבה שמה ששילם היה עבור חוב מהשנים הראשונות, ועדיין חייב לה על השנים האחרונות), ונאמר לו ע"י יועץ המס שלא מניע לה סכומים כמו שהיא תובעת (היא תובעת למפרע על שנת העבודה האחרונה ועוד שנתיים אחורה "עפ"י פסיקת ביה"ד לעבודה", ד"ר ב' משיב שלפי חוק אינה יכולה לתבוע הבראה אחורה יותר משנתיים), והוא יברר זאת שוב.

הצדדים חתמו על שטר הבוררות וקבלו את שני הדיינים לבי"ד.

פסק דין

התביעה נדחית.

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

(-) מרדכי אייכלר

השאלות לדיון

- א. מחל על חלק מתביעתו כדי לקבל לפחות מקצת.
- ב. אי תביעה כמחילה.
- ג. גרמא של מניעת הרווח בעתיד.
- ד. ויתורו של עובד על זכויותיו החוקיות אחרי הפסיקה בדיניהם שאין הויתור מועיל.
- ה. זכותו של עובד לומר שקבל את התשלום עבור חוב ישן.

תשובה

א. במחילה במקלט, כתב צו"ת הרא"ש כלל עב ס"י ה שהיא כמכירה ולא כמתנה, בדבר ראובן שטען על שמעון שהפקיד בידו מאה ליטרין הייליש, והשיב שמעון לא הייתי חייב לך כי אם שמונים ליטרין ונתתי לך משכנות עבור ס"ו ליטרין וצני נתערב עבור ארבעה עשר ליטרין ופטרתי מכל תביעות שהיו לך עלי ומחלת במחילה גמורה וצקנין גמור, ומזה יש לי עדים וכו', וטען ראובן אנוס הייתי ובעל כורחי הולכתי למחול כי יראתי פן אפסיד כל הממון כי אמרת לי אם לא תרצה למחול ולהרחיב לי הזמן ולכתוב שטר עליך שאהיה פטור מכל מיני תביעות לא אתן לך אפילו פרוטה כי איני חייב לך, וזה הדבר גיליתי לעדים וכו', תשובה. כ"ל דלאו מודעה היא והמחילה היא מחילה דאמרינן צ"צ מ א אמרי נהרדעי דלא כתיב ביה אן ידעינן ביה באונסיה דפלוני לאו מודעה היא, וצנידון זה הלז לא הכירו העדים באונסיה של ראובן דאיכא למימר הדין עם שמעון שלא היה חייב לראובן אלא פי ליטרין וכו'. ע"כ. וכתב צו"ת מהרשד"ס חו"מ ס"י תיט שאין ספק שמחילה - כמתנה - היינו שהנמחל אינו מקבל דבר דאז הוי כמו מתנה, ופשרה דהוי כמו מכר לפי שהמקבל התוצע קלת מתביעתו וצמציל זה מוחל לו השאר ואז הוי כמכירה, עיי"ש.

ב. צ"ק לה צ אמר רבה בר נתן דטענו חטיס והודה לו צשעורים פטור, ופרש"י ותוס' כיון שלא תצעו שעורים מחל לו על השעורים, והרא"ש שם ס"י טו הקשה תמיהני על סברא זו, דמילתא דשכיחא היא שיס לאדם כמה תביעות על חצירו ואינו רוצה לתצעם כולם צבת אחת ותוצע אחת מהן, ומשו"ה לא מחל על שאר תביעות, וע"כ פירש הרא"ש דהגמ' איירי כגון שטענו חטיין הלוייתך באותו היום ובאותה שעה והלוה אומר שעורים היו, ואם איתא דהלוהו שניהם היה טוען על שניהם כיון דצ"א הן, אלא ודאי הודה שלא הלוה לו שעורים (ועיי' מגנזי הגר"ח עמ' קל שחקר האם זו הודאה בעלם החיוב או רק הודאה שאינו יכול

לחצוב מהשעורים, עיי"ש). ובשם הרמ"ה הביא שפירש הא דפטור מדמי שעורין לאו משום דהודה ולא משום דמחיל אלא משום דהודאחו שהודה בשעורין לאו הודאה היא דנתחייב עלה דיכול לומר משטה אני בך, עיי"ש. ובשו"ע סי' פח סעי' יב כתב דעת הרא"ש בשם י"א, והרמ"א הוסיף דאפילו אם הנתבע יודע שחייב השעורים פטור מלשלם דהוי כאילו מחל לו התובע. נמלא שיש לנו מחלוקת בין הפוסקים האם כשחצב דבר אחד ולא חצב דבר שני נחשב הדבר למחילה או לא. וכיון שלא הוכרע הממע"ה.

ולפי מה שכתב בקצוה"ח סי' יב ס"ק א דמחילה בלב לא הוי מחילה אלא"כ הוי בלבו ובלב כל אדם, ז"ל בדעת רש"י דכשחצב חטים ולא חצב שעורים הוי אומדנא דמוכח שמחל לו על השעורים, וע"ז תמה הרא"ש דמילתא דשכיחא הוא שאינו תובע כל התביעות בצ"א. וכראה דאף לדעת הרא"ש כשמוכח שלא חצב משום שמחל, אינו יכול לתבוע עוד, כמו שמלינו בכתובות סח ב ושו"ע אבהע"ז סי' קיג סעי' ז שאם נשאת הבת אחר שגדלה בין נערה בין בוגרת ולא תבעה פרנסתה איבדה פרנסתה. וכן כתב הרמ"א בשו"ע סי' רפז סוף סעי' א, עפ"י נ"י פ"ק דצ"ק (יא ב, דף ה ע"א מדפי הרי"ף): אחד מן האחיך שנתן מתנה לאחרים וראו האחיך ושתקו, הוי מחילה. וכן נפסק בשו"ע סי' קעו סעי' ט, עיי"ש בנתה"מ ס"ק יט.

ג. כתב הרא"ש צ"ק פ"ב סי' ו ובשו"ת כלל זה סי' א שאע"פ שמנע מהבעלים מלהשתמש בקרקע שלהן גרמא בניזקין הוא ואינו חייב לשלם לבעלים כלום ולא מחזיר אלא כשעת הגזילה, עיי"ש, ועיי' פלפולא חריפתא צ"מ פ"ו סי' ב אות ד דאפילו בחלך דקיימא לאגרא דלמא לא משכח מאן דמוגר דהרצה עיכודים יש לשכור חלך, ועיי' פס"ד ירושלים כרך ח עמ' קסב שנחלקו הפוסקים במקום דברי היזקא אם חייב לשלם אף במניעת הרווח.

ד. עיי' פס"ד ירושלים כרך ז עמ' רכד בשם הגר"י אליהרוב שליט"א שאין בזה כדי לקבוע דד"ד שיש לנו לילך אחריו.

ה. פסק בשו"ע סי' נח סעי' ד: מי שנושה בחצירו שני חובות ופרע לו הלוה סתם, הרשות ציד המלוה לומר מחוב פלוני לקחתי, ולא עוד אלא אפילו א"ל לזה בשעת פרעון הילך מעות אלו בשביל חוב פלוני ומלוה קבל ושותק יכול לומר אח"כ המלוה בשביל מלוה ע"פ או בשביל חוב אחר תפסם. ובחי' רעק"א לש"ך ס"ק יג זיין לשו"ת פני משה ח"א סי' נח, שם הביא בשם בני שמואל סי' נח דמהרא"ש שזעזעו פ"ו סי' יט משמע דתלוי בדעת הלוה, ותמה הפני משה דהא הטור בס"י פג פסק דתלוי בדעת המלוה ואיך לא זכר דעת הרא"ש. עיי"ש.

ובמל"מ מלוה ולוה פי"ד ה"ט כתב שבדין זה נחלקו בעה"ת ש"כ ח"ב סי' ב וטור סי' פג, דדעת הטור כשיש עליו שני שטרות באחד יש עליו ערב ועל אחד אין לו ערב, אפילו פרעו בעדים יכול לומר שעל השטר שאין לו עליו ערב פרעו. ואמנם בסמ"ע סי' ל ס"ק לא כתב דאפילו מלוה ע"פ או מלוה בשטר ידוע בעדים, ג"כ אינו יכול לומר סיטראי, והיינו דנאמן הלוה לומר שאותו הפרעון שהיה בעדים היה על שטר

זה שמוציא עכשיו, והמלוה ע"פ או המלוה בשטר שאין מוציא עכשיו השטר עליו פרע לו אח"כ. וכתב בנתה"מ סי' נח ס"ק ו דגם הסמ"ע מודע לטור באופן שמוציא עכשיו שני השטרות צדי"ד דיכול לומר שעל שטר זה קבל הפרעון, דהא צידו לקבל הפרעון על איזה שטר שרצה ואין הלוה יכול למחות בו, משא"כ כשאין מוציא השטר השני, אם היה זה מלוה ע"פ ידוע, נאמן הלוה כיון דחזקה דלא שציק אינש מלוה בשטר ופרע על פה, כמו שכתב הרא"ש בשבועות פ"י סי' יט, והוי כאילו הזכיר לו בפירוש את השטר כיון שקבלו בסתם, עיי"ש. אמנם אבני חושן סי' נח ס"ק ד, וישועות ישראל ס"ק ה, כתבו עפ"י מה שפסק בשו"ע שם סעי' ד דאפילו במלוה בשטר ומלוה ע"פ, הוצרכו ציד המלוה לטעון שקבלו על המלוה ע"פ.

אברהם דוב לוי.

ב

הנה חיובו של המעביד להפריש לקרן פנסיה הוא מלד מנהג המדינה, שכן נהגו, ולכן אפילו אם לא דברו על כך הריהו חייב להפקיד לקרן פנסיה. אכן צניד"ד כיון שהשכר המקובל למזכירה הוא 28 ש"ח לשעה, והוא מוסיף לה עד 30 ש"ח, יש לדון האם אנו אומרים כי הדמים מודיעים שזה היה במקום הפקדת הכסף לקרן פנסיה.

הסמ"ע בשו"ע סי' שלב ס"ק ח הביא את תשובות תה"ד וז"ל: כתב בתה"ד סי' שכג ראובן שכר לשמעון לילך בשליחותו בעשרה דינרין, וקודם שהלך שמעון אמר שמעון לאחרים שרצה גם כן הולאות הדרך בלא אלו העשרה דינרין, ולא היה ראובן צביתו שהיה אפשר להודיעו, וראובן לא רצה ליתן לו אח"כ כי אמר שנתן לו עשרה דינרין אע"פ דשאר פועלין נשכרים בארבעה, כדי לכלול בו ג"כ ההולאות, ופסק הדין עם ראובן דהדמים מודיעין לענין שכירות פועל, אע"ג דלא אמרינן כן לענין בתים, ועיי' לעיל סי' ריד ור"ך. עכ"ה.

מבואר דעת התה"ד דאמרינן הדמים מודיעים במקום חיוב מלד מנהג המדינה, דהא מנהג המדינה ליתן הולאות, ואמרינן הדמים מודיעים שהוסיף לו עד יי דינרין לכלול הולאות.

אכן בקט"ה"ח סי' שלא ס"ק א הקשה על דברי התה"ד, וז"ל: ותמיהא לן מילתא דהא בהדיא אמרו ריש פרק הפועלים, צ"מ פג א, במקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב דאפילו הוסיף על שכרן לא מצי אמר אדעתא דלהשכים ולהעריב, ולא אמרינן הדמים מודיעין, וכן במקום שנהגו לזון יזון, משמע דאפילו הוסיף בשכרן, וכן מוכח ריש פרק המקבל, צ"מ קג ב, ע"ש מקום שנהגו להשכיר אילנות על גבי קרקע בו, לא לריבא דכו"ע יהבי בתלתא ואזיל ויהביה צריבעא מהו דתימא דא"ל דאדעתא דלא יהיבנא לך באילנות, קמ"ל דאיבעי ליה לפרושי. וכן הוא בטור ושו"ע סי' שך סעי' ה. ובכל הני דאמרינן אין הלשון סותר ואפ"ה לא אמרינן הדמים מודיעים אלא דלא מהני הודעת דמים נגד הצמנה. ואע"ג דמהני נגד רוב, לא מהני נגד סתם מנהג, דהא מנהג עדיף, דלא אזלינן בתר רובא להוציא ממון, ואילו בסתם מנהג אזלינן בתריה להוציא ממון. ואם דעתו אינו על דרך המנהג הו"ל לפרושי בהדיא, וכמו שאמרו ריש פרק

המקבל, וא"כ ה"ה בהולאות אס מנהג כל השוכרים כה"ג שיתנו לעולם הולאות כנדון דתה"ד אין הדמים מודיעים, וז"ע. עכ"ל.

ובנתה"מ ס"י שלב ס"ק א תירץ קושית קלוה"ח וז"ל: אין דעתם אלא שיתן. ע"י סמ"ע ס"ק ח בהג"ה מה שכתב בשם תה"ד ס"י שכג. ובתה"ד שם מצואר דאפילו המנהג בעיר שכל השוכרים נותנים שכירות חוץ ההולאה, מ"מ אמרינן הדמים מודיעים. ובקלוה"ח ס"י שלא ס"ק א תמה על זה מהא דמקום שנהגו לזון יזון, ב"מ פג א, אף דספא להו אאגרייהו, ולא אמרינן הדמים מודיעים, עיי"ש. ויפה הקשה. ולזה נראה דתה"ד מיירי דאף לפי דברי הפועל יש בו שינוי מהמנהג, שכולם מפשרים עצמן על ההולאה ונותנין קודם השליחות, כדמשמע לשון התשובה שם, והכא שלא תבע ליתן ההולאה קודם, ולפי דברי שניהם יש בו שינוי מהמנהג לזה אמרינן הדמים מודיעים. עכ"ל.

מצואר דעת הנתה"מ דאין אומרים הדמים מודיעים אף לדעת התה"ד אלא אס לדברי שניהם היה כאן שינוי מהמנהג, דאז אמרינן הדמים מודיעים, כיון שהיה צריך לומר מראש.

וא"כ בניד"ד הלא ג"כ היה שינוי מהמנהג, שאמר המעביד שאינו רוצה לשלם לקרן פנסיה, והיה לה לומר שאינה מסכימה, וא"כ צכה"ג אמרינן שהדמים מודיעים, וזיתרה לו על כך. ואף שלא אמרה צפה שזיתרה על הדמים, מהני, ומשום דאין זה ענין של מחילת חוב, שצוה יש לדון אס צריך מחילה צפה או סגי מחילה בלב, משא"כ הכא שמסכימה לעבוד בפחות שכר ודאי שמועיל, וכמו דמנינו בפרק השוכר את האומנין, היכא דכולם שוכרים ביותר והוא שכרם בפחות, עיי"ש. והיינו כיון נשהסכימו לעבוד עבור תשלום פחות, אינו צריך לשלם יותר.

מרדכי אייכלר.